

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio secunda. Vtrum crucis imago retinenda sit, & adoranda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

dubens, qui alios refert dicto lib. 1. quæst. Theologi-
car. quæst. 105.

Responsio.
Adoratio
crucis Christi
debita qua-
li.

Hieron.

Bonauent.
Ricard.
Ambros.

Dicendum vero est, distinctionem supra in ge-
nere datam de reliquijs, ad crucem & alias Christi
reliquias esse applicandam. Itaque si lignum crucis
adoratur, ut mente, & cogitatione coniuncti ipsi
Christo, adorandum est perfectio actus latræ, qui per
se primo ad Christum, concomitantem vero, & quasi
per accedens ad lignum terminatur: & hoc modo
locutus est D. Thom. hic, & D. Hieronym. supra cita-
tus dicens, Quotiescunque sepulcrum Christi ingredimur,
iacere in sindone cernimus Salvatorem. Si vero hæc reli-
quæ adorantur ut tota materia adorationis, ado-
ratio quidem erit respectiva propter excellentiam
Christi: minus tamen perfecta, quam sit illa, quæ
Christo propter se debetur. Et ita intelligitur dictum
Augustini supra citatum. Et hanc fortasse vocavit
D. Thom. Hyperduliam. Quamquam reuera ac eodem
habitu procedat, quo Christus ipse colitur, iuxta ge-
neralem doctrinam supra traditam. Et hæc fere di-
stinctione quamvis diuersis verbis utuntur Bona-
uent. distinct. 9. artic. 1. q. 4. & Ricard. art. 2. quæst. 3.

Et iuxta eandem optime intelligitur locus Am-
brosij orat. de obitu Theodori. ubi inter multa alia
notatu digna, quæ de crucis adoratione tractat a-
gens de Helena Constantini matre, sic inquit, Inue-
nit ritulum, regem adoravit, non lignum, quia hic genti-
lis est error: sed adoravit illum, qui pendit in ligno. Vbi
loquitur de perfecta adoratione latræ, & absoluta,
& de re per se primo adorata: non vero negat cruce-
m concomitantem, vel respectiue adorari posse.
Vnde infra subdit, Sapiens Helena, quæ crucem in capite
regum lenauit, ut crux in regibus adoratur: Non insolentia
istâ, sed pietas est, cum deferatur sacra redemptioni, & infra.
Ecce & clauus in honore est; ferro pedum eius Reges incli-
nantur.

S E C T I O II.

Verum crucis imago retinenda sit, & adoranda.

RATIO dubitandi esse potest, quia crux non re-
præsentat aliquam personam sacram, sed solam
eam crucem, in qua Christus pendit; ergo non est
in eâ sufficiens ratio, ob quam adoratur. Alias eti-
am clauus, vel flagellum, & similia adorari possent,
quatenus repræsentant alias res similes, quibus
Christus supplicio affectus est: imo quælibet ligni
particula, quatenus repræsentare potest similem par-
tem veræ crucis Christi, adoranda est. Propter hanc
fortasse causam, præter hereticos supra citatos, Ae-
gidius Hispanus negauit crucem esse adorandam,
qui propter hunc & alios errores Hispani damnatus
est.

Dicendum est ergo, vsum crucis per modum ima-
ginis Christi crucifixi, quam Catholica Ecclesia
semper tenuit, honestum, & religiosum esse. Hæc
veritas de fide est, definita in V. I. Synod. can. 73.
VII. Synod. actio 7. VIII. Synod. can. 3. Quæ po-
tissimum apostolica traditione fundata est, de qua
legi potest Leo Pap. serm. 8. de passionem, Irenæ. lib. 1.
contra heres. capit. 24. Tertul. in apologet. cap. 16.
Chrysost. serm. 1. & 2. de adorat. crucis: optime Am-
bros. serm. 56. Sicut nauis, inquit, sine arbore, ita Eccle-
sia sine cruce stare non potest, & infra, Vbi signum crucis
erigitur, statim & diaboli iniquitas effugatur. Vnde fa-
ctum est, ut cum alicubi Euangelium de nouo præ-
dicatur, primum signum introductæ fidei, & ex-
pulsæ idololatriæ, sit crucis erectio. Quod & nostris
temporibus obseruari videmus, & tempore etiam
Constantini Magni singulari Dei providentia fa-
ctum legimus. Statim enim, ac Constantinus fidem
accepit, Romanorum vexillum in Christianorum
crucem mutauit, ut Nazian. refert orat. 3. num. 27.
& Euseb. lib. 1. de vita Constantini. Sozomen. lib. 1.
Fr. Suarez. Tom. 1.

6. 7. & 8.
Synod.
Leo Pap.
Irenæus.
Tertul.
Chrysost.
Ambros.

Crucis ora-
ctio signum
expulsæ ido-
latriæ.

Nazian.
Euseb.
Sozom.

histor. cap. 4. Nicephor. lib. 7. cap. 37. 47. & 49. Ad-
dunt etiam Euseb. supra lib. 9. histor. cap. 9. & 10. &
Nicephor. supra & lib. 8. cap. 3. idem signum crucis
Constantino in celo apparuisse, eumque securum
de victoria contra Maxentium reddidisse, ideoque
illud in fronte sua posuisse. Nec dissimile est, quod
Prosper refert accidisse Arcadio Imperatori lib. de
prædictionibus & promissionibus Dei, part. 1. cap.
34. ubi inquit propter hanc causam Arcadium au-
reos nummos cruce consignari præcepisse. Confir-
matur hæc traditio. Quia constat ex historijs, ante
mille ducentos annos, fuisse in Ecclesia consuetudi-
nem deferendi in publicis processionibus crucem
argenteam inter cereos accensos. Quam consuetu-
dinem defendit Cyril. libr. 6. contra Iulian. circa
princip. & referunt Sozomen. lib. 8. capit. 18. & So-
crat. lib. 6. cap. 8. Denique ante Passionem Christi
data sunt signa, & figuræ crucis eius, non solum in
Scriptura sacra, ut per se constat, & late congerit Io-
nas Aurelian. lib. 1. de Imaginibus in fine, & lib. 2. in
princip. sed etiam inter Ethnicos, ut de Egyptijs
referunt Nicephor. lib. 12. histor. cap. 26. & Rufin.
lib. 2. cap. 29. quid ergo mirum, quod Ecclesia Ca-
tholica imaginem crucis semper retineat? Præfer-
tim cum Matth. 24. de die Iudicij legamus in eo ap-
pariturum signum filij hominis, id est, crucem, ut
Christi vexillum ab omnibus adorandum, ut expo-
nit Chrysost. homil. 87. apud Matth. Qui dicit
futuram illam crucem sole splendidiorem, obscu-
ratur enim sol, & crux apparet. Quæ fuit etiam seti-
sentia Damasceni lib. 4. de fide cap. 12 & 17. & orat. 1.
de imaginibus, August. serm. 130. de temp. circa fi-
nem, Hippolyti orat. de confirmatione mundi
tom. 7. biblioth. Hieronym. & aliorum, quos refert
VValdens. tom. 3. de sacramentalibus cap. 158. ubi
ex Chrysost. homil. de cruce, & latrone, dicit illam
crucem, quæ in die Iudicij apparebit, futuram esse
illam eandem, in qua Christus pendit, quod pium
est: sed incertum.

Ex quibus satis constat, hoc crucis signum meri-
to in Ecclesia adorari, est enim res sacra, & ad diui-
num cultum spectans. Propter quod merito Sedu-
lius cecinit, Neve quis ignoret speciem crucis esse colen-
dam. Et Rupert. Abb. lib. 6. de diuin. Offic. capit. 9.
& 21. Adoramus (inquit) crucem fidei presidium, pacis
vexillum. Vnde quod ad modum adorationis atti-
net, nulla difficultas est, quin per modum rei sacræ
ad honorem Christi pertinentis, coli possit adora-
tione respectiua & secundaria, sicut de alijs rebus
sacris, & imaginibus explicatum est. Deinde si in
ipsa cruce imago Christi depicta, seu affixa sit, non
est dubium, quin adorari possit cultu latræ, vel po-
tius coadorari simul cum ipso Christo. Denique
etiam si nulla alia hominis figura, sed tantum crucis
in illa appareat, eodem modo & respectu adorari
potest. Quia huiusmodi crux etiam per se sola re-
præsentat non solum aliam crucem, sed etiam Chri-
stum ipsum per modum crucis extensum.

Et in hoc (ut ad rationem dubitandi in principio
positam respondeamus) magna differentia est inter
crucem, & clauum, lanceam, &c. quia sola crux est
figura ipsius Christi, & ideo imago crucis, quæ et-
iam est imago Christi, adorabilis est, non vero ima-
go clauis, aut lanceæ, ut D. Thom. hic art. 4. ad 3. do-
cuit. Et Athanas. seu autor quæst. ad Antiochum quæst.
16. ubi aliam rationem indicat, scilicet, quia crux fa-
cile ostendi potest adorari propter figuram, non propter
materiam. Quia si duæ partes eius separantur, non
adorantur. Quod tamen in lancea, aut clauo, non ta-
men facile constat. Quæ ratio non magni ponderis
esse videtur.

Ex differentia vero, quam D. Thom. posuit, ori-
tur alia, quæ ad rem maxime pertinet: nam inter
Christianos propria figura crucis semper habet v-
sum sacrum, & religiosum: clauus autem, & lancea, gnia.

AAAA 2

& alix

Niceph.

Prosper.

Crucis di-
gnitas & vi-
neratio.

Cyrril.
Sozomen.
Socrat.
Ion. Aurel.

Niceph.
Rufin.

Matth. 24.

Chrysost.

Damasc.
August.
Hippolyt.
Hierony.
VValdens.

Sedul.

Rupert.

Adoratio
crucis qualis

D. Thom.
Athanas.

Differentia
quoad cultum
inter crucem
& reliqua
passionis
Christi insi-
gnia.

& alix res similes ordinari non ad significandum, *Ap* petrabat, quando in crucis figura manus ad coelum leuabat. Ita enim in e-pretantur locum Exod. 17. Nazianz. orat. 6. coram Gregor. Nyssen. Prosper. lib. de praedictionibus & promissionibus Dei, part. 1. capit. vlt. August. in orat. de quinque haereticis cap. 2. Chrysost. orat. 2. ex decem Graecis, quae nondum Latinae factae sunt. Vnde sanctus Marcial. epist. ad Burdegalem, tom. 1. Bibliot. sanct. Crucem, inquit, semper mente, ore, & signo tenete, crux enim Domini armaturam suam est.

Ex quibus etiam colligitur superstitiose errasse Armenos, qui crucem non adorabant, nisi prius in ea clauum infingerent, eamque baptizarent, & postea alterum lignum ab altero separarent, & separatim adorarent. Hoc enim totum superstitiosum est. Quia neque clauus, neque baptismus, necessaria sunt ad rationem imaginis, & si separatus vnus lignum ab alio, iam non manet ratio imaginis. De quo vide Euthy. 2. p. Panopl. titul. 20. circa med. & S. Nicon. in lib. de religione Armenorum. tom. 1. Bibliot. sanct. & plura apud Alan. dialog. 4. praecipue cap. 11. ubi explicat legem Theodosij, qui prohibuit, ne crux depingeretur in pavimento.

SECTIO III.

Vtrum liceat vti signo crucis in modum ceremoniae sacrae.

In crucis signo, & vti quanta utilitas, & religio.
August.
RES Pondetur, hoc crucis signum, eiusque vsum multis rationibus religiosum esse, fidelibusque vtilissimum. Haec est certa veritas fidei, quam vniuersalis Ecclesiae consensus, & ratio fide illustrata euidenter ostendit. Primo enim vsum signi crucis, quaedam est Christianae fidei professio. Vnde August. Psalm. 141. exponens illa verba. *In via hac, qua ambulabam.* Vique adeo, inquit, de cruce non erubescio, ut non oculo lauo, sed in fronte eam ponam: insultet ille crucifixus Christo, videam ego in frontibus Regum crucem Christi. Prohibetur ergo hoc signo, Christi crucem amplecti, & illius virtute sanctificari, muniri, & defendi. Secundo, hinc factum est, ut in omnium sacramentorum administratione, signum crucis adhibeatur, ut Dionys. tradit cap. 4. 5. & 6. de Ecclesiastica Hierarch. & Augustin. sermon. 181. de tempore capit. 3.

Dionys.
August.
Chrysost.
Hieronym.
Lactant.
Nazianz.
Niceph.
Tertio virtutem habet contra demones, ut Chrysostom. tradit homil. 21. ad Popul. Crucem, inquit, fronti imprime, sic enim necesse est diabolus ledere poterit. Idem homil. 55. Matth. vnde Hieronym. epistol. 1. ad Eliodor. Inius, inquit, est hostis, expedite rudentes, vela suspendite, crux antennae figatur in frontibus. Et Lactant. libro. 4. de vera sapientia cap. 27. dicit, hoc signum terrori esse demonibus, eosque de corporibus obsessorum fugare. Vnde Nazianz. orat. 3. num. 19. & Nicephor. lib. 10. histor. cap. 3. refert, cum Iulianus apostata quibusdam demonum terroribus afficeretur, ex veteri consuetudine contra suam perfidiam, & voluntatem, signo crucis se signasse, demonesque fugauisse. Ex quo intelligi potest hanc crucis efficacitatem, non in sola deuotione, & merito operantis, sed potissimum in diuina ordinatione propter meritum Christi, eiusque honorem fundatam esse. Compelluntur enim diuino imperio hoc signum reuereri, & ad illius praesentiam contremiscere, nec solum fugiunt, quia illud odio habent, ut Gentiles obiecebant apud Lactant. loco citato: sed potius ideo odio habent, quia virtutem eius sentiunt, ut eleganter docuit Aug. lib. 8. 3. quaeft. 7. 9. Vbi de sacramentis, & signis sacris Christianorum in genere loquens inquit. Nec mirum est, quod haec signa valent, cum ab eis (id est a malis Christianis) adhibentur: quando etiam, cum usurpantur ab extraneis, qui omnino suum nomen ad istam militiam non dederunt propter honorem tamen excellentissimi Imperatoris valent.

Crux Christi armatura fidelium.
Eadem ratione, & modo valet hoc signum crucis ad impetrandum aliquid a Deo. In cuius figuram Moyses oratio tunc a Deo populi victoriam im-

petrabat, quando in crucis figura manus ad coelum leuabat. Ita enim in e-pretantur locum Exod. 17. Nazianz. orat. 6. coram Gregor. Nyssen. Prosper. lib. de praedictionibus & promissionibus Dei, part. 1. capit. vlt. August. in orat. de quinque haereticis cap. 2. Chrysost. orat. 2. ex decem Graecis, quae nondum Latinae factae sunt. Vnde sanctus Marcial. epist. ad Burdegalem, tom. 1. Bibliot. sanct. Crucem, inquit, semper mente, ore, & signo tenete, crux enim Domini armaturam suam est.

Quinto hinc factum est, ut ex bonorum omnium fidelium consuetudine, signum crucis ad suas actiones praemittant. Sic Cyrill. Ierosolymit. catech. 4. & 13. In omni negotio, comedens, bibens etiam signa te in fronte. Hieronym. epistol. 22. ad Euloch. de custodia Virginitat. Ad omnem actum, ad omnem incrementum manus pingat crucem. Similia habet Tertul. lib. de Corona militis cap. 4. Origen. lib. 3. in Iob. col. 12. dicit, Cibum, & potum signo crucis esse benedicenda. Hanc denique inter traditiones non scriptas refert Basil. lib. de Spirit. sanct. c. 27. & Anastas. Nicen. lib. quaeft. sacrae Script. quaeft. 59. tom. 6. Biblio. eamque contra Iulianum defendit Cyrill. libro. 6. circa principium.

Sexto denique reperiri possunt in hoc signo omnes imaginum vtilitates, conseruat enim passionis Christi memoriam, fiduciam indicat: est grati animi significatio, & ostendit, qui illo vitur se in cruce Christi gloriori. Et eadem est de ceteris vtilitatibus ratio.

Ex quibus facile intelligitur, hoc signum esse venerabile, & adoratione dignum, habet enim vnum, & significationem sacram. Nec refert, quod in materia, seu actione transeunt constituitur, quia sola diuersitas materiae, quando figura, & significatio est eadem, adorationem non impedit. Vnde modus huius adorationis iuxta ea, quae de imaginibus, & de nominibus sacris diximus, explicandus est.

QVÆSTIO XXVI.

De eo, quod Christus Mediator Dei & hominum dicitur, in duos articulos diuisa.

*E*nde considerandum est de hoc, quod dicitur Christus Dei & hominum mediator.

Et circa hoc quaeruntur duo.

Primum vtrum esse mediatorem Dei & hominum, sit proprium Christo.

Secundo, vtrum hoc conueniat ei secundum humanam naturam.

HANC quaestionem addidit hoc loco D. Thomas solum, ut hanc mediatoris appellationem explicaret. Breuiter autem eam expedit, quia licet nomen diuersum sit: res tamen quae per illud significatur, non est alia ab ijs, quae in superioribus explicata sunt. Et ideo de re hac specialem disputationem non instituemus, sed solum D. Thom. litteram explicando, propriam huius vocis significationem, & vsum ostendemus.

ARTICVLVS I.

Vtrum esse mediatorem Dei & hominum, sit proprium Christo.

D primum sic proceditur. Videtur, quod esse mediatorem Dei, & hominum, non sit proprium Christo. Sicut enim Iacobus 5. cap. 1. dicit, ita & propheta videtur esse mediator inter Deum & homines: secundum illud Deut. 33. Ego illo tempore sequar, & medius inter Deum & populum.